

رئیس - آقای یاسائی
 یاسائی - موافقم
 رئیس - مخالفی ندارد
 (گفته شد خیر)
 رئیس - رأی گرفته می شود بماده سوم آقایان موافقین قیام فرمایند
 (اغلب نمایندگان قیام نمودند)
 رئیس - تصویب شد ماده چهارم (کمافی السابق خوانده شد)
 رئیس - ماده چهارم هم مخالفی ندارد (گفته شد خیر)
 رئیس - رأی گرفته میشود بماده چهارم آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند
 (اکثر برخاستند)
 رئیس - تصویب شد شوردر کلیات است
 جمعی از نمایندگان - مخالفی ندارد
 رئیس - رأی گرفته می شود با ورقه آقایان موافقین ورقه سفید خواهند داد
 (اخذ رأی بعمل آمد)
 رئیس - اخذ اوراق رأی تمام شد
 (استخراج آراء بعمل آمده ورقه سفید تعداد شد)
 رئیس - عده حاضر هشتاد و دو با اکثریت ۶۲ رأی تصویب شد
 آقایان رای دهندگان - امامی خوئی
 هایم - آقا میرزا سید حسن کاشانی - نجات ذوالقدر - دکتر ضیائی - آقا سید یعقوب - میرزا عبدالعزیز صدر - رهنما - میرزا عبداللہ خان معتمد
 آقا میرزا سید احمد بهبهانی - حاج آقا اسمعیل عراقی - آقا سید مصطفی بهبهانی - سهراب زاده - حاج حسن آقا ملک - آقا سید محمد علی شوشتری - شیخ الاسلام ملایری - ناصر ندامانی - میرزا حسین خان اسفندیاری - میرزا محمد رضا خان زاهدی
 آقای حائری زاده - آقای طباطبائی دیبا - امیر حسین خان بختیاری - آقای دست غیب - آقا شیخ جلال - آقا میرزا غلامرضا قاسمی محمد ولی خان اسدی - میرزا محمد حسین صدرائی - دکتر حسین خان بهرامی - حاج میرزا اسدالله خان کردستانی - شریعت زاده فتح الله میرزا هرمزی
 میرزا یدالله خان نظامی - علیخان اعظمی - محمد ولی میرزا - محمد تقی خان اسعد - دکتر احتشام - حبیب الله خان شادلو آقا سید ابراهیم ضیاء - غلامحسین میرزا - مسعود
 سید محمدخان معظمی - ارباب کیخسرو و شاهرخ - سیف الله خان اسکندری - سهراب خان ساکینیان - یحیی خان زنگنه - میرزا رضا خان افشار - میرزا عبداللہ یاسائی - محمد هاشم میرزا افشار - میرزا محمد خان وکیل

آقا سید حسن اجاق - سلطان ابراهیم خان افخمی - دیوان بیگی - کی استوان - آقا سید کاظم یزدی - میرزا محمودخان وحید - آقای روحی - دکتر آقایان مفتی - اخگر آقا رضا مهدوی - سلیم ایزدی - آقا میرزا شهاب
 وزیر مالیه - لایحه تاج گذاری که تقدیم شده بود استدعا میکنم جزو دستور و آنرا هم تصویب فرمایند
 رئیس - مخالفی ندارد
 جمعی از نمایندگان - خیر
 (خبر مزبور شرح ذیل خوانده شد)
 ماده اول - مجلس شورای ملی یکصد هزار تومان اعتبار برای مخارج جشن جلوس و تاجگذاری اعلیحضرت همایون شاهنشاه بهلوی تصویب مینماید
 ماده دوم - اعتبار مزبور از صرفه جوئی های بودجه هذالسنه مملکتی محسوب خواهد شد
 ماده سوم - وزارت مالیه مجاز است یکصد هزار تومان اعتبار مذکور در ماده اول را عجزاً با تشخیص قطعی صرفه جوئی در حدود بودجه مملکتی هذالسنه ۱۳۰۴ محسوب و تأدییه می نماید
 رئیس - عده برای قرائت کافی بود ولی برای مذاکره کافی نیست بنابراین باید تأمل فرمایند
 (در این موقع عده ای از آقایان نمایندگان وارد مجلس شدند)
 رئیس - شوردر کلیات است
 اخگر - یکمرتبه دیگر خوانده شود (مجدداً خوانده شد)
 رئیس - آقای ارباب کیخسرو ارباب کیخسرو - موافقم
 رئیس - آقای دستغیب دستغیب - موافقم
 رئیس - سایر آقایان هم موافقت بعضی از نمایندگان - بله
 رئیس - رأی گرفته میشود بودجه در شورمواد آقایان موافقین قیام فرمایند (اغلب قیام نمودند)
 رئیس - تصویب شد ماده اول مخالفی ندارد
 جمعی از نمایندگان - خیر
 رئیس - رأی می گیریم بماده اول آقایانی که تصویب می کنند قیام فرمایند (غالب نمایندگان قیام نمودند)
 رئیس - تصویب شد ماده دوم هم مخالفی ندارد
 گفته شد خیر
 رئیس - آقایان موافقین بماده دوم قیام فرمایند
 (اکثر برخاستند)
 رئیس - تصویب شد ماده سوم مخالفی ندارد

رأی میگیریم بماده سوم آقایانی که تصویب می کنند قیام فرمایند (اغلب قیام نمودند)
 رئیس - تصویب شد شوردر کلیات است در کلیات هم مخالفی نیست؟
 (گفته شد خیر)
 رئیس - رأی گرفته میشود با ورقه
 (اخذ آراء بعمل آمد)
 رئیس - اخذ اوراق رأی تمام شد
 (استخراج آراء بعمل آمده ورقه سفید تعداد شد)
 رئیس - عده حاضر ۸۲ با اکثریت ۶۹ رأی تصویب شد
 آقایان رای دهندگان - سید محمد علی شوشتری - میرزا جوادخان خوئی - سید جواد معق - علی خان اعظمی - سید ابوالحسن حائری زاده - حاج حسن آقا ملک - ارباب کیخسرو و شاهرخ - سیف الله خان اسکندری - دکتر ضیائی - میرزا سید حسن کاشانی - هایم - میرزا رضا خان افشار میرزا حسین خان اسفندیاری - میرزا محمد خان وکیل - میرزا سید احمد احتشام - میرزا سید احمد بهبهانی - حاج سید عبدالعلی طباطبائی دیبا - آقا میرزا محمود خان وحید - میرزا آقاخان دیوان بیگی - محمد هاشم میرزا افسر - آقا رضا تاجد - دکتر حسین خان بهرامی - شیخ جلال الدین - میرزا مهدی خان زاهدی - میرزا علی کازرونی - سهراب خان ساکینیان - میرزا اسدالله خان کردستانی - میرزا آقا خان عصر انقلاب - حبیب الله خان شادلو - حیدر قلی میرزا حشمتی - میرزا عبدالعزیز مفتی - سید ابوالفتح - شیخ محمدعلی الموتی - کی استوان - میرزا محمد نجات - میرزا یدالله خان - میرزا عبداللہ خان معتمد - حاج آقا اسمعیل عراقی - سید علاءالدین - بهبهانی - سلطان ابراهیم خان افخمی - حاج میرزا علی رضا قاسمی - دکتر آقایان - میرزا زین العابدین رهنما - آقا میرزا محمد تقی ذوالقدر - آقا سید یعقوب - آقا سید مخی الدین - میرزا محمد علی صدر - آقا سید کاظم یزدی - هرمزی - میرزا یدالله خان - آقا سید کاظم خان اتحاد - حاج میرزا احمدخان انابکی - یحیی خان زنگنه - شیخ محمد علی طهرانی - حاج سید محمد باقر دست غیب - میرزا اعطاء الله خان روحی - حاج شیخ عبدالرحمن صالحی - امیر حسین خان بختیاری - میرزا یوسف خان قائم - مقام - میرزا محمد حسین صدرائی - سلیم - ایزدی - میرزا عبداللہ یاسائی - میرزا احمد خان شریعت زاده - محمد ولی خان اسدی - آقا سید حسن اجاق - محمد تقی خان اسعد

شیخ الاسلام ملایری - میرزا محمدخان معظمی - میرزا احمدخان اخگر
 رئیس الوزراء - بنده نمایانم چطور از آقایان تشکر کنم که آقایان مساعدت فرمودند باما این همه لوايح را تصویب فرمودند
 ولی يك تقاضای دیگر هم دارم ولی خجالت می کشم عرض کنم و آن این است که در چند روز قبل يك لایحه پیشنهاد کرده ام و تقاضای فوریت هم کرده بودم این مدت که استدها می کنم تکلیف آنرا معلوم فرمایند و ملاحظات و نظریات خودشان را بفرمایند این آخرین استدعای بنده است
 رئیس - عده از آقایان بواسطه کسالتی که داشتند بیش از این نتوانستند بمانند و تشریف بردند
 بنابراین عده برای رأی و وارد شدن در مذاکره کافی نیست و متأسفانه فردا را هم آقایان می دانند که یکی از روزهای بزرگ مذهبی است و اگر چنانچه اجباری نمی بود البته آقایان معنقد بودند که بطور کلی تعطیل باشد ولی یک فقره اجبار است و از نقطه نظر اجبار تصور می کنم آقایان مجاز باشند که مجلس را تشکیل بدهند و فقط برای قرائت صورت مجلس و تصویب آن بنا بر این برای اینکه حفظ آثار مذهبی شده باشد و باین وظیفه هم عمل شد باشد بنده تصور می کنم بهتر این است فردا قبل از ظهر جلسه را تشکیل ندهیم و جلسه دوساعت بعد از ظهر تشکیل شود
 بعضی از نمایندگان - صحیح است (مجلس شش ساعت از شب گذشته ختم شد)
 رئیس مجلس شورای ملی سید محمدتدین منشی م شهاب
 منشی ع خطیبی

جلسه ۲۵۴
صورت مشروح مجلس مورخه پنجشنبه ۲۲ بهمن ماه ۱۳۰۴ مطابق ۲۷ رجب ۱۳۴۴
 مجلس سه ساعت ونیم قبل از فروپ بریاست آقای تدین تشکیل گردید
 صورت مجلس روز قبل را آقای آقا میرزا شهاب قرائت نمودند
 رئیس - آقای شوشتری (اجازه)
 شوشتری - قبل از دستور عرض دارم
 بعضی از نمایندگان - دستور در بین نیست
 رئیس آقای سهراب زاده (اجازه)
 سهراب زاده عرضی ندارم

رئیس - آقای دکتر آقایان (اجازه)
 دکتر آقایان - عرضی ندارم
 رئیس - آقای آفاسید یعقوب (اجازه)
 آفاسید یعقوب - عرضی ندارم
 رئیس - آقای طهرانی (اجازه)
 آقا شیخ محمد علی طهرانی - در تبصره ماده دوم بنده پیشنهاد کرده بودم حقوق معلمین که تازه کلاس هاشان تأسیس شده است موضوع شود. آقای وزیر مالیه جواب دادند تأمین شده است این جا تأمین را نوشته اند از این جهت تقاضا میکنم نطق آقای وزیر مالیه را مجاملا بنویسند.
 رئیس - آقای کازرونی (اجازه)
 کازرونی - بنده در وقتی که بودجه کل مملکتی مطرح بود در قسمت معارف پیشنهادی دادم که راجع به مستمری رتبه‌ها بگیرها تجزیه شود و آقای وزیر معارف هم توضیح دادند آقای رئیس فرمودند که قانون اساسی این مسئله را تأمین کرده و محتاج به تصریح نیست آقای وزیر مالیه هم قبول کردند و اظهار موافقت کردند در صورت مجلس این توضیحات را ندیدم و بعقیده بنده مهم است
 رئیس - تصدیق می فرمائید که از این مفصلتر صورت مجلس را نمی شود نوشت آقای رهنما
 (اجازه)
 رهنما - همچو بگو شم خورد که بنده را دیر آمده بی اجازه نوشته اند در صورتی که استعجازه کرده بودم
 رئیس - اصلاح می شود
 آقای حاج آقا رضا رفیع (اجازه)
 حاج آقا رضا رفیع - بنده این طور شنیدم که در جواب بنده آقای وزیر فواید عامه گفتند راجع به جنگل يك لایحه حاضر خواهم بگردم برای این که سابقه پیدا نکنند استدعا می کنم به ریاض بنده گوش بدهند که هیچ لایحه بدون تصویب مجلس شورای ملی نمی تواند رسمیت داشته باشد و البته بایستی التفات بکنند بهمان سابقه بر گردانند یا عقیده مجلس را بخواهند
 رئیس - آنچه که در صورت مجلس نوشته شده است طرف مذاکره واقع می شود این راجع به صورت مجلس نبود آقای امامی
 (اجازه)
 امامی - در پیشنهادی که بنده کرده بودم قید کرده بودم اشخاصی که مشمول این قانون استخدام می شوند در صورتی که

دارای حقوق اداری یا انتظار خدمت یا تقاعد باشند و اینطور که بنده شنیدم در قسمت صورت همین فقط نوشته شده بود حقوق اداری و تقاعد گویا (انتظار خدمت) از قلم افتاده است دعا می کنم اصلاح شود
 رئیس - در موقع رأی گرفتن باورقه نسبت به لایحه چهارم و از دهم بکنفر از آقایان اشتباهاً عوض يك ورقه دو ورقه داده است بنابراین يك رای کمتر محسوب می شود از آن آرائی که اعلام شده در موقع رأی گرفتن باورقه نسبت به بودجه کل مملکتی هم همین طور شده از آن آراء هم يك رای کم خواهد شد چون راجع به صورت مجلس است عرض کردم
 آقای وزیر فواید عامه (اجازه)
 وزیر فواید عامه - بنده تقاضا می کنم لایحه شیلات مطرح شود
 رئیس - با مطرح شدنش کسی مخالف هست آقای عراقی
 (اجازه)
 عراقی - این لایحه که پیشنهاد میکنند بنده خودم هم در کمیسیون فواید عامه بودم بیست داده است يك همچو لایحه که راجع به يك همچو قرارداد می باشد که بیست ماده هم داشته باشد حالا در اساس آن خیلی حرفهاست بجای خودش این لایحه باین مهمی را باینکه ما وقتان تقریباً بیست دقیقه دیگر بیشتر نیست ابتدا نمی شود مطرح کرد
 وزیر فواید عامه - بنده تصور می کنم آقایان تصدیق بفرمایند که اگر يك مسئله بشود و اظهار عقیده هم بکنند نه اینکه اصلاً وارد در آن مسئله شوند
 خوب است آقایان بگذارند مطرح شود و مذاکراتی که دارند بکنند علاوه لوابجی هم بوده است که خیلی سرعت گذشته دولت هم این لایحه را بخود پیشنهاد نکرده پس بگذارید این وقتی که هست سه این مسئله صرف شود و تقاضای کم مطرح شود
 رئیس - رأی می گیریم به این پیشنهاد
 امامی - بنده عرض داشتم
 رئیس - در این گونه مواقع يك مخالف و يك موافق بیشتر حق ندارند حرف بزنند
 رئیس - رأی می گیریم باین پیشنهاد آقایانی که موافقت می فرمایند (عده برخاستند)
 رئیس - تصویب شد. خبر کمیسیون فواید عامه که اخیراً داده است اولاً به عرض مجلس میرسد
 (بشرح ذیل قرائت شد)
 کمیسیون فواید عامه لایحه جدید

دولت را راجع به شیلات مورد مطالعه قرار داده و موادی را در این باره سابق خود تصدیق کرده بود مجدداً تأیید نموده و عبارت حق استفاده از شیلات (مدرجه در ماده اول و تبصره دوم ماده ۹) و حذف کلمه ایران در ماده ۹ در لایحه جدید دولت بود نتوانست با نظر دولت موافقت نماید.
 رئیس - متکی شده است فواید عامه به خبر نمره ۱۳ با این تفاوتی که ذکر شده
 رهنما مخبر - يك اصلاح دیگر هم بجای افاضات عبارت باید نوشته شود (باجازت)
 رئیس - خبر کمیسیون بودجه دیروز صادر شده است و چون تصور شده است که دیگر امروز مطرح نخواهد بود بطبع نرفته است. علتش فقط این بوده است. برای اطلاع آقایان قرائت میشود (بمضمون ذیل قرائت شد)
 کمیسیون بودجه قدیم لایحه ۹۰۳۷ دولت را نجات شور و دقت قرار داده نظر به این که در لایحه مبلغ سرمایه شرکت مختلط و مبلغی که به عهده دولت تعلق می گیرد معلوم و مشخص نشده کمیسیون نتوانست اظهار عقیده نماید.
 رئیس - شور در کلیات لایحه است.
 آقای مدرس (اجازه)
 مدرس - آقایان البته يك لایحه مهمی که به عجله به مجلس میاید اظهاراتی می فرمایند احساساتی می فرمایند ولی منافات ندارد با اینکه مذاکره بشود.
 بنده اساساً عقیده ام بر این است. دو هفته قبل هم خاطر تان می آید آقایانی که در اقتصادیات مذاکره می فرمودند اول مسئله مهم مملکت را با اقتصادیات فرمودند و عقیده من هم اینست که دولت و مجلس باید همشرا بر این بگذارند (و معنی اقتصادی هم این است) که نسبی را نقد کند و چیز شائنی را فعلی کند. این معنی اقتصادیات است و این از آن چیزهایی است که شائنی است و باید فعلی بشود.
 این لایحه ایست که یکی از منابع ثروت ما است. و قابل است بر اینکه ارزش استفاده بکنند.
 ولی انسان چه بکنند باشد چه يك شرکت باشد چه يك مملکت ملکش را اجازه می دهد امتیاز میدهد شرکت تأسیس می کند در مواردی که خودش نتواند اما اگر کسی ملک خودش را خودش بتواند زراعت کند اجازه نمی دهد.
 یا اگر خودش بتواند استخراج معدن کند اجازه نمی دهد. کما اینکه در دول اروپا کم می شود معادن که خودشان دارند امتیاز بجای دیگر بدهند. چون لوازمش

را دارند. اولش را دارند متخصص دارند بعقیده من ما هم يك وقتی چنین بودیم یعنی معان را میبایست امتیاز بدهیم یا قلم کارمان را امتیاز بدهیم یا اجازه بدهیم بجهت اینکه نه پول داشتیم و نه آدم و نه سر رشته اینکارها اما امروزه که مملکت ما که (خیلی از آقایان به دولتمندانه ایاب ذهاب کرده اند و در کارها بصیرت پیدا کرده اند گمان من اینست که ما هر چیزی را نمیتوانیم با دیگران شریک شویم خصوص شیلات که ماهیهاش مال ما رودخانه هاش مال ما اثباتش هم اصلاً مال ما آدم هم داریم این جور چیزها را باینکه امتیاز بدهیم یا اجازه بدهیم هیچ مقتضی نیست.
 معذالك كلا چون از ناحیه مازبانی نیست چه زیان سیاسی یا ایلتیکی نسبت به تمام دول خصوص با دول همسایه بلا استثناء و همیشه در سیاست و در اقتصاد نظر خوب و روابط حسنه داشته ایم و باید هم داشته باشیم سیاست ما مقتضی است که بلا استثناء من غرب و شرق و شمال و جنوب عقیده سیاسی من اینست عقیده مذهبی من اینست که با همسایگان مملکت گمان باید سیاست و اقتصاد و تمام خصوصیتان روابط حسنه و خوب باشد. این عقیده من است.
 لهذا من این معامله را اگر دولت صلاح بداند با وجود آن کلی که عرض کردم همچو چیزی خیلی مضربدی نمی دانم ولی انصاف بدهید.
 اگر چه آقا فرمودند بیست ماده ولی من دیدم هجده ماده است.
 شاید لایحه من با لایحه دیگران فرق دارد لایحه من که هجده ماده است و به استثناء سه ماده اخیر که ماده شانزدهم و هفدهم و هیجدهم باشد باقی موادش همه نظری است یعنی باید بدقت مطالعه کرد و قسمی کرد که از برای طرفین بصرفه و صلاح باشد. باین لحاظ بهمان نظری که آقای عراقی فرمودند گمان نمی کنم این مجلس موفق بشود ولی این مجلس اگر موفق می شد یا بشود بنده مخالف نیستم.
 اما باید در مواد دقت کرد (اگر چه روز آخر مجلس است. ولی عیب ندارد با اینکه تب دارم يك هر ایضی بکنم)
 من که نظر کردم دیدم این شرکت همان شرکتی است که در برادر مال پدرشان را قسمت کردند یکی گفت آن استرچموش لکدن از آن من. آن کر به بران مؤکن از آن تو
 این لایحه يك قسمتش شباهت باین مسئله دارد و آن لایحه که در کمیسیون تهیه کرده بود بعقیده من اگر دولت در نظر بیاورد و آنرا اصلاح کند جای این دارد که

آبوقت آنرا مطرح نما کرده بکنیم و بالاخره رأی هم بدیم

لها مخالفت من اساما عرض کردم که يك مخالفت گلی است لکن خصوص اینکار را چندان مضرت میدانم و باید مواظب را اصلاح کرد

اگر مجلس حالیه هم فراغت ندارد من خواهش میکنم که دولت مشغول مطالعه شوند و مواظب را اصلاح کنند

مثلا سابقا ما من شنیدم صدوبنجاه هزار رصد و شصت هزار باختلاف منات طلا میدادند ولی اینجا نوشته اند هشتاد هزار تومان این جهت ندارد بنامه چندان می خواهم زیاد مزاجم نشوم

اگر دولت خواست نظریاتی بفرماید دو چیز را بالخصوص بنده در نظر دارم که که لازمست عرض کنم

یکی اینکه اشاره کرده است در ماده اول و این ماده را مربوط به آن معاهده کرده این لایحه هیچ مربوط به معاهده نیست

بنده یای آن معاهده بودم بعضی آقایان دیگر هم تشریف داشتند و بودند آنوقتیکه تاسیس این معاهده را کردیم بنده یکی از ارکان اینکار بودم که نشستم وزمینه این معاهده را چیدم

این لایحه يك معامله و يك شرکاتی است و ابتدا متفرع بمعاهده نیست و هیچ مناسبت و ارتباطی ندارد این را منظور نظر بیاورد

یکی هم مسأله اینست که اغلب این اناتیه شیلات مال ماست و این محل شیلات هفتاد فرسخ سرحد ما را اشغال کرده است

بعلاوه در این لایحه اسم نبرده اند که کارکن و مستخدمین و عملجات این اداره باید از کجا باشند یکی از مطالب مهمه است که باید دولت اگر مجلس امروزه موفق نشد تمام کند بنظر بیاورد و اگر هم موفق شدند امروز درست کنند این یکی از مطالب اساسی است که باید منظور داشته باشند که در این هفتاد فرسخ سرحد بغیر از ایرانی در او ابتدا قبول نشود

جمعی از نمایندگان صحیح است وزیر فوائد عامه همیشه از برای بنده مشکل بوده است که در مقابل آقای مدرس صحبت کنم و گمان میکنم این اشکال تنها از برای بنده و هر ناطقی که بعد از ایشان بخواهد صحبت کند خود را در مقابل يك وضعیات خیلی مشکلی باید ببیند آقایان بطور کلی صحبت کردند بنده هم مجبورم بطور کلی صحبت کنم

فرمودند وقتیکه يك کاری را خود انسان میتواند بکند لازم نیست بغیر بدهد و در آخر مذاکرات گمان میکنم خودشان

هم متذکر شدند که این مسأله شرکست وقتی هم که شرکت شد يك پایش هم خود ایران است

بلی اگر ایران داخل نبود صحیح بود ولی يك شرکت تاسیس میشود که در آن شرکت ایران هم هست

يك مسأله دیگر این بود که فرمودند لایحه محتاج باصلاح است بنده البته نمیخواهم بگویم لایحه که که امروز تقدیم مجلس شده است و مطرح شده است این لایحه هیچ عیب نداشته است و ممکنست بنظر آقایان دارای نواقص باشد

ولی بنده اطمینان میدهم که این حرف هیچ از روی حرف لفظ و سرسری نیست و دولت و بنده تکلیف را در این دانستیم وظیفه خود و مصلحت خود مملکت را در این دانستیم که این را بیاوریم در مجلس آنوقت البته مجلس مذاکرات خودش را میکند دولت هم اصلاحات را می بیند و اصلاحاتی را که باید پذیرفت می پذیرد و آنگاه را که نمیتواند بپذیرد نمی میکند که مجلس را متقاعد کند فقط در اینجا دو مسأله را متذکر شد

یکی اینکه این مسئله مربوط به معاهده نیست و یکی هم قضیه کارگر را

البته این يك اصلاحی است وقتی به آن ماده رسیدیم ممکنست پیشنهاد شود ولی اگر دقت کنند در همین لایحه که دولت پیشنهاد کرده است نوشته است که چون موافق فصل چهاردهم عهدنامه ایران و روس بایستی ترتیبی راجع بکار محصول شیلات بین ایران و روس داده شود این را که آقایان انکار نمیکنند

حالا در تفسیر بعضی عبارات و الفاظ آن معاهده اگر اختلافی باشد ولی این نکته طرف اتفاق است که مافزار گذشته اینم راجع بمحصلات شیلات يك ترتیبی بدیم

عده ای از نمایندگان - جایش اینجا نیست

وزیر فوائد عامه - بهرحال اینهم يك نظر هائی است که میفرمایند بالاخره اگر مجلس موافقت کرد بانظر آقایان در خصوص آن اصلاحات بنده هم قبول میکنم و خوبست آقایان آن اصلاحاتی را که به نظرشان میرسد در موقع خودش بفرمایند و تشکر میکنم از آقای مدرس که فرمودند باید نشست و اطرافش را نگاه کرد و آنچه که موافق مصلحت است آن ترتیب را بالاخره باید گفت و کرد

خوبست آقایان هم همینطور موافقت کنند و در مواد اصلاحی میداند میکنند و البته سعی هم خواهد شد به آن ترتیبی که مصلحت است اینکار انجام شود

رئیس - آقایان علاه (اجازه)

میرزا حسینخان علاه - مخالفت با این لایحه واضح است از نقطه نظر ضدیت با شرکت شوروی نیست برعکس صمیمانه آرزو مندم که روابط حسنه اطمینان بخش مابین ایران و ملت شمالی مابرقرار و روز بروز محکمتر باشد

ولی برای اینکه روابط بین المللی بر ترتیب اساسی معین و محکمی استوار شود به عقیده بنده نباید موجبات سوء ظن ورنجشی را ایجاد کرد و اگر موجود است حتی المقدور باید سعی کرد در بر طرف کردن آنها

متاسفانه این لایحه یکی از آن موجبات است و نگرانی هائی در قلب هر ایرانی ایجاد می کند

این لایحه بعقیده بنده مضرات برای منافع حیاتی و سیاسی و اقتصادی ما بنده یکسفر نیستم که يك قراردادی در باب شیلات بدیم ولی يك قراردادی که جلب اطمینان ملت ایران بکند والا هر قراردادی بگذاریم عملی نخواهد بود و مؤثر نخواهد بود

بعضی از نمایندگان - صحیح است علاه - این است که بنده درمجموع خودم يك نظریاتی در کلیات دارم و چند نکته اساسی در برسته بنظر می آید که میخواهم به مرض آقایان برسانم

اول اینکه مقصود دولت شوروی تا مابین از زان است و بهای مامحتاج است ما هم حرفی نداریم و با گمان اطمینان خاطر باید فراهم کنیم اما برای نتیجه لازم نیست که سرتاسر سرحدات شمالی خودمان را باز کنیم برای مداخلات يك دولت خارجی بنده شکلی ندارم که دولت خارجی نسبت بما خیلی خوبست

ولی در همین مجلس در موضوع لایحه ربا السوس يك اصلی اتخاذ شد و آن این بود که هر وقت سرمایه خارجی در ایران آمد باید اکثریت سهام در دست ایرانی ها باشد و این نکته در اینجا کنجانیده نشده است و يك مطلب مهم دیگر هست که خزانه ایران از هر دولت بخواهد قرض کند باید بانصوب مجلس شورای ملی باشد و در این لایحه دولت تصریح می شود که کسری سرمایه خودش را از دولت شوروی با تنزیل صدی هشت قرض کند ربا این لایحه خیلی عیب دارد و بنظر بنده برای تسکین خاطر ایرانی ها و برای اینکه وقتی این کمیانی تشکیل شود خوب اداره شود بهتر خواهد بود که رئیس آن يك متخصصی از يك دولت ثانی باشد مثل دول اسکاندیناوی یا دولت هلند که در مسئله ماهی متخصص هستند طرف اعتماد ما هم هستند

رئیس - بفرمایند

ع - ای - بنده خیلی متأسفم از اینکه این لایحه را يك دولتی آورده است که طرف اعتقاد من است و من مجبورم با این لایحه مخالفت کنم

این لایحه از چند جهت که عرض میکنم برای ما قابل قبول نیست

يك قسمتش را حالا عرض میکنم خدمت آقایان و آن اینست که دو نفر شریک که میخواهند يك دکان خیلی کوچکی را باز کنند

اول باید قسمت سرمایه خودشان را در آن شرکت نامه بنویسند که ما میخواهیم هزار تومان دو هزار تومان سرمایه خودمان را بکار بیندازیم و مشغول معامله شویم و آن وقت يك قراردادی در این قسمت بدهند

یعنی اگر من یا صد تومانش را نداشته باشم صد تومانش را پول میدهم دو دست تومان دیگرش را هم سند میدهم بدبختانه در این لایحه این نظریات منظور نشده اصل سرمایه معلوم نیست چقدر است آنوقت سرمایه غیر معلوم را درش می نویسیم که هر قدر کسر داشته باشد دولت ایران باید از دوات شوروی اتحاد جمادیر روسیه قرض کند و از قرض صدی هشت هم تنزیل بدهد

در این صورت بنده هر چه فکر میکنم که يك همچو قراردادی را اگر مابین امروز تصویب کنیم فراد بگویند سرمایه بنده را در آن بگذاریم بگویند پنج کرور بود نمیدانیم پس باید سرمایه معلوم باشد

بنابر این هیئت محترم دولت تصدیق میفرمایند که نمایندگان که از طرف ملت میشوند و در اینجهای آتی بنده نمی نشیند وقتی که دیدند این قبیل چیزها به اساس بر می خورد مجبورند قبول نکنند

بنده وقتی که می بینم يك لایحه می آورند که بقول من دارای بیست ماده است و آقای مدرس فرمودند دولت را بنده زیاد تر عرض کردم بنده با آن ماده خبر کمیسیون وقتی حساب کردم بیست ماده میشود

بالاخره با يك همچو قراردادی که هیچ سرمایه اش معین نشده بنده نمیتوانم موافقت کنم قسمت دیگرش اینکه وارد میشود در آن قسمتی که آقای علائی فرمودند در کمیسیون هم صحبت شد دولت آمد با ما داخل مذاکره شد و ما قبول نکردیم و يك قسمتش را زدیم و آن عبارت از متخصصین تجارتهی رفتی بود که کمیسیون قبول نکرد و گفت ما متخصصین فنی و تجارتهی را اینطور که در لایحه سابق که الان دست بنده هست قبول داریم و بالاخره يك همچو چیزی را که يك طرف داشته باشد ما نمیتوانیم قبول کنیم که هر چیزی که خانمان سوز

است برای ایرانی باشد هر چه که منفعت داشته باشد برای طرف من این طور شرکت را برای خودمان اضرا از هر چیزی میدانم این است عرایض بنده دیگر بسته است بنظر آقایان

وزیر فوائد عامه - بنده ناچارم چون وقت تنگ است مختصر عرض کنم راجع بسرمایه شرکت قسمت عمده بود که اظهار کردند فرمودند يك سرمایه غیر معین است و ظاهراً همینطور است ولی ملاحظه میفرمایند شرکاتی باید تاسیس شود موافق قانون ایران يك اساسنامه باید تهیه شود که سرمایه در آن اساسنامه تعیین شود و چون اساسنامه و شرکت نامه را بایستی دولت امضاء کند در خود همین لایحه هم که نوشته شده است که تعیین سرمایه شرکت بسته است بر ضایط طرفین و بتراض معین خواهد شد

بنده تصور میکنم قبل از اینکه شرکت نامه بموقع اجرا گذشته شود و این شرکت بر بگردد در آن موقع سرمایه اش معین خواهد شد و در این صورت جای نگرانی باقی نخواهد بود و خوبست آقایان اجازه بفرمایند که داخل در مواد بشویم و در هر مواد ممکن است نظریات خودشان را بفرمایند

بعضی از نمایندگان - مذاکرات کافی است

بعضی گفتند - کافی نیست

رئیس - مذاکرات کافی است

بعضی از نمایندگان - خیر کافی نیست

رئیس - معلوم میشود کافی نیست

آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - گمان میکنم که نمایندگان محترم سبک و سلیقه این حقیر ضعیف را بدانند که از روی صاف و سادگی در مجلس در این دوره که افتخار نمایندگی ملت را داشتم هیچ وقت آن عقایدی را که تصور میکردم بحال ملت نافع بوده است هیچگونه ملاحظه نکرده به عرض رساندم و هیچکس نمیتواند تحمیل يك فکری بر من بکنند

با اینکه اعضاء این دولت را فوق العاده بهشان علاقه دارم زیرا غالب آنها از وکلا و همکاران ما بوده اند از وقتیکه این کابینه تشکیل شده است بایک فشار فوق العاده قرارداد شیلات را می خواهند بگذرانند

مکرر بهشان گفته ام بنده را که امتحان کرده اید میدانید که هیچکس نمی تواند يك عقیده ای که موافق مصالح مملکت من نیست بر من تحمیل کنند

افسر - همه همینطور هستند

آقا سید یعقوب - بله همه همینطور هستند لیکن من از جانب خود عرض میکنم و از طرف جناب عالی نمیتوانم عرض بکنم بنده سه مرتبه در کمیسیون فواید عامه بودم وقتیکه آقای تیمور تاش وزیر فوائد عامه این لایحه شیلات را آوردند آقایان مستحضر هستند که بنده آنوقت نایب رئیس بودم در کمیسیون فواید عامه صحبتها اینکه بنده کرده ام در آن صورت جلسه هست

در آنجا صحبت شده که يك ماده یعنی ماده چهاردهم عهدنامه ایران و روس که در دوره چهارم اینجا نوشته شده است باعث سوء ظن و عدم توجه دولت نسبت بان ماده شده است

این است که آن ماده هیأت دولت را دعوت کرده است این قرارداد را که هیچ مناسبت با آن ماده ندارد بنویسد

حالا فصل چهاردهم را من به مرض آقایان میرسانم آنوقت قضاوت و حکومت آن را بنمایندگان محترم و اگر در این کمیسیون تا ببینید که حکایت ماست است و دروازه برای اینکه در اینجا در فصل چهاردهم مینویسد

با تصدیق اهمیت شیلات سواحل بحر خزر برای اعاشه روسیه دولت ایران پس از انقضای اعتبار قانونی تقلبات فعلی خود نسبت بشیلات مزبور حاضر است که با اداره اوراق جمهوریات اتحادی اشتراکی خواهد شد متعقد نمایند این جزء اول

جزء دوم فصل چهاردهم عهدنامه که پیش من خیلی مقدس است و عهدنامه مودت است

بنده نماینده ملت ایران هستم و تمام صفحات تاریخ شهادت میدهد با صلح طلبی ملت ایران و ملت ایران همیشه بنیتش صلح طلبی بوده و همیشه دست اتحاد و داد و دوستی را ب طرف همسایه های خودش دراز کرده است و هر چقدر وقت کل بر همسایه ها نبوده است و همیشه همسایه ها کل بر ما بوده اند و طبیعت ما اینطور بوده است که همیشه بیگانگان را دوست میداریم من نماینده همچو ملتی هستم و اینطور دست اتحاد را بطرف همه دراز کرده ام این عهدنامه بین ملت ایران و روسیه است که نوشته شده و این هیئت دولت ما مور هستند که فصول این عهدنامه را بوقع اجرا بگذارند

بنده چقدر ایراد دارم به هیئت های دولتی که فصول این عهدنامه را هنوز بوقع اجرا نگذاشته اند و آن چیزها ای که برای ما نافع بوده است از قبیل سرحدات خراسان و تقسیمات آنها اینها هیچکدام واقع نشده

است چون موقع دارد تمام می شود

چکار کنیم؟ ناچارم صحبت کنم این قسمت دوم فصل چهاردهم عهدنامه است که میخوانم و همچنین دولت ایران حاضر است که با دولت شوروی روسیه داخل مطالعه و مسائلی که حالیه نیز تا رسیدن موقع شرایط مذکور در فوق امکان رساندن مواد شیلات مزبوره را بروسه در نظر ادارات ارزاق جمهوری اشتراکی روسیه تامین بنمایند بشود يك قانونی هم در دوره چهارم گذشت و آن قانونی بود که هیئت محترم آمریکائی را آورد اینجا برای اداره کردن مالیه و حفظ اقتصادات در ماده ششم کنترات رئیس مالیه مینویسد وقتی که نماینده هیئت محترم آمریکائی اینجا آمدند موادی که ما بخواهیم حق انحصار یا کنترات شده است

این است که آن ماده هیأت دولت را دعوت کرده است این قرارداد را که هیچ مناسبت با آن ماده ندارد بنویسد

حالا فصل چهاردهم را من به مرض آقایان میرسانم آنوقت قضاوت و حکومت آن را بنمایندگان محترم و اگر در این کمیسیون تا ببینید که حکایت ماست است و دروازه برای اینکه در اینجا در فصل چهاردهم مینویسد

با تصدیق اهمیت شیلات سواحل بحر خزر برای اعاشه روسیه دولت ایران پس از انقضای اعتبار قانونی تقلبات فعلی خود نسبت بشیلات مزبور حاضر است که با اداره اوراق جمهوریات اتحادی اشتراکی خواهد شد متعقد نمایند این جزء اول

جزء دوم فصل چهاردهم عهدنامه که پیش من خیلی مقدس است و عهدنامه مودت است

بنده نماینده ملت ایران هستم و تمام صفحات تاریخ شهادت میدهد با صلح طلبی ملت ایران و ملت ایران همیشه بنیتش صلح طلبی بوده و همیشه دست اتحاد و داد و دوستی را ب طرف همسایه های خودش دراز کرده است و هر چقدر وقت کل بر همسایه ها نبوده است و همیشه همسایه ها کل بر ما بوده اند و طبیعت ما اینطور بوده است که همیشه بیگانگان را دوست میداریم من نماینده همچو ملتی هستم و اینطور دست اتحاد را بطرف همه دراز کرده ام این عهدنامه بین ملت ایران و روسیه است که نوشته شده و این هیئت دولت ما مور هستند که فصول این عهدنامه را بوقع اجرا بگذارند

بنده چقدر ایراد دارم به هیئت های دولتی که فصول این عهدنامه را هنوز بوقع اجرا نگذاشته اند و آن چیزها ای که برای ما نافع بوده است از قبیل سرحدات خراسان و تقسیمات آنها اینها هیچکدام واقع نشده

که دولت ایران برای اداره ارزاق شوری صید ماهی حرام (این قسم ماهی غیر از خنوبار است و در مذهب ما حرام است) برای تامین ارزاق آنها بدیم. ما آدم داریم صیاد داریم تمام این چیزها را داریم از دست خود ما برمی آید می توانیم آنرا تهیه کنیم.

فقط چیزی که عهدنامه ما را ملزم میکند و وادار میکند از اطاعت آن است که دولت یک ترتیبی برای تامین ارزاق دولت شوری بدهد و صید ماهی حرام را به آنها واگذار کند.

اما شرکتی باین ترتیب تشکیل بدهد در کجای این فصل چهارده هست ۴۰.

همان بیانی بود که استاد معظم آقای مدرس بیان کردند این فصل چهاردهم ابتدا ناظر باین قرارداد نیست که ماده اول آن آمده است این قرارداد را مرتبط کرده است و بفصل چهاردهم عهدنامه در صورتی که هیچ مناسبتی با هم ندارند. حال ما می آیم در موا که در کمیسیون بودجه صحبت شد و در این باره به مجلس تقدیم شد. . . .

رئیس - مختصر بفرمائید.

آقا سید یعقوب - مختصر است اما درد دل من زیاد است و دارد وقت تمام می شود پس دیگر عرض نمی کنم.

رئیس - آقای غلامحسین میرزا .

غلامحسین میرزا - مخالفم

رئیس - آقای یاسائی

یاسائی - بنده موافقم

حائری زاده - بنده پیش نهادی کرده ام

رئیس - پیش نهاد آقای حائری زاده فرات می شود (اینطور خوانده شد)

بنده پیش نهاد میکنم لایحه از دستور خارج شود.

حائری زاده - بنده برای مقدمه استدلال بنده را لفظی می خوانند و آقای مدرس می گفتند این شخص لفظی است و بنده خدا شاهد است که هیچ نظر سوئی با هیچ یک از ملل ندارم و میل دارم که بانام ملل روی زمین دست بردارم بدیم و بدینوسیله اتحاد و اتفاق بین تمام بشر برقرار شود . . .

هر افی - عموم ملت ایران همین عقیده را دارند.

حائری زاده - در هفت ماه قبل بنده در قسمت کناره روسیه عبور کردم و به عشق آباد رفتم و از آنجا بیاد گویم که در آنجا بنده هم را در باب سوم و چهارم عهدنامه دیدم و بودم که فیروزه را با ایران رد کرده اند و تصور میکردم که در تصرف دولت ایران است.

یکی از اشخاص که از طرف مسکو آمده بود و در عشق آباد بود گفت میل بطور خوبی واضح و آشکار شد و آن اینست

دارم برویم به فیروزه بنده پرسیدم مگر بدولت ایران واگذار نشده است معلوم شد هنوز باین فصل عمل نشده است و بنده پیش خود فکر میکردم که خوب بود دولت ما بطور دوستانه بنشیند و قضایا را تصفیه کند.

مثلا فیروزه برای آنجا حکم شمران را دارد برای طهران شمیران اگر ضمیمه ما ندران باشد شاید تمامش دوهزار تومان قیمت نداشته باشد فیروزه وقتی برای عشق آباد باشد مبالغ زیادی قیمت دارد برای این که عشق آباد جای گرم است و مردم از هوای لطیف و آبهای خوب فیروزه استفاده می کنند.

خراسان این طور آبادی ها زیاد دارد دولت ایران ممکن است باروسیه این قطعه را تبادل کند همین طور راجع ببقع ترازیت و سایر حقوقاتی که برای مملکت ایران مفید است و بنده پیش خود خیال می کردم که خوب است دوستانه قضایا را حل کنیم چندی است در جرئت مرکز دیده می شود که راجع بعمل تجارت شمال مذاکراتی شده که مال التجاره حمل نمی کنند.

امامی - وقت تمام شده است

مدرس - غیر رسمی است

رئیس - مختصر تر بفرمائید

حائری زاده - و صادرات شمال مدنی است بحال وقفه افتاده و تجارت شکایت می کنند و در این موقع یک قرارداد شرکتی با این تنگروی وقت و نفس آخر که یا مدت منقضی شده یا این که دوسه دقیقه به آخر وقت مانده است بمجلس آورده اند در صورتی که نتیجه ندارد و بنا بر این من معتمد که از دستور خارج شود و دولت مطالبات کافی در آن بنمایند و آن زمینه را هم که در کتب میلیسیو پیش نهاد کرده بود تحت نظر بگیرد برای دوره ششم حاضر شود تا بطریق دوستی و محبت این کارخانه پیدا کند

رئیس - آقای بهجانی (اجازه)

بهجانی - بنده ساعت نگاه میکنم می بینم دوسه دقیقه هم از وقت گذشته است و گمان میکنم دیگر موقع منقضی نیست صحبت کنم

رئیس - تشخیص این قضایا موکول برای مجلس می شود. فلذا مذاکراتی که می شود غیر رسمی است علی الحال در عین اینکه بیانات آقای مدرس در اول این جلسه طرف توجه آقایان واقع شده بنده هم کاملاً موافق بودم و هستم محض تأیید فرمایشات ایشان بطور خلاصه عرض می کنم.

در زمینه مذاکراتی که در موضوع لایحه شیلان در این مجلس شد یک اصل بطور خوبی واضح و آشکار شد و آن اینست

که مجلس شورای ملی کمال میل دادارد که روابط حسنه بین ملت ایران با ملت شوری همیشه برقرار باشد نماینده کان - صحیح است

مطلب دیگر که معلومی شود اینست که با از این علاقه مندی که مجلس شورای ملی اظهار کرد تمام آقایان هم که مخالفت میکردند و در عین حال تصدیق داشتند که باید حفظ روابط حسنه را کرد

متأسفانه تمام شدن وقت قانونی اجازه تعقیب این مسئله را نمی دهد ولی آقایان اجازه می دهند که بنده از طرف همه آقایان بدولت حاضر که طرف اعتماد مجلس است عرض کنم که دولت اهتمام کند تا هر چه زودتر مجلس ششم تشکیل شود انشاء الله در مجلس ششم بطوریکه این مسئله برفع ملت ایران و روسیه و مصالح مملکتین باشد از تصویب مجلس بگذرد.

بنابر این البته تصدیق خواهند کرد از طرف مجلس هم در این باب هیچ قصوری نشده است و حالا جلسه ختم میشود فقط تکلیف این صورت مجلس را آقایان معین بفرمائید که چه خواهد شد.

آقای سلیمان میرزا (اجازه)

سلیمان میرزا - در موضوعیکه مطرح بود آقای رئیس اعلان ختم مذاکره را فرمودند و بنده در آن موضوع می خواستم صحبت کنم می بینم فعلاً موقعش نیست اما چند چیزی است که باید در خانه هر مجلس یادآوری شود در دوره چهارم هم یادآوری شد

فلاهم بنده آن مطالب را مانده دوره چهارم یادآوری میکنم اگر آقایانیکه در دوره چهارم نبوده فراموش نکرده باشند در این موضوع روز آخر دور چهارم آقای مدرس بنده باشاهزاده نصرت الدوله مفصلاً صحبت کردیم و چون میفرمائید فعلاً وقت منقضی شده است ولو اینکه منقضی هم شده است.

این يك كاری نیست که محتاج برای باشد و این يك تا کید و توضیحاتی است که گفته میشود یادآوری کردن قانون اساسی از برای دولت یا برای خودمان یا از برای اهالی مملکت چیزی نیست که محتاج بوقت رسمی باشد

زیرا که در اوقات رسمی خودش اشخاص صلاحیت دار آن قوانین را گذرانده اند

موادی که در دوره چهارم بعنوان تصمیمات مجلس و وکلای در آخرین ساعت رسمیشان عنوان شد از این قرار است (اول عرض کردم تکرار از قانون اساسی است که بعنوان تذکر بدولت یاد آور می شود)

اولاد دولت و مجلس و عموم اهالی میدانند که بدون تصویب مجلس دیناری از مردم درغیاب مجلس هیچ دولتی حق ندارد هیچ عنوانی بگیرد که بتصویب مجلس نرسیده باشد و یکی از تصمیمات و یکی از اقدامات های بر علیه حکومت ملی خواهد بود بعضی از نمایندگان - صحیح است سلیمان میرزا - این را دوره چهارم تشخیص دادند

دولت نمیتواند يك دینار غیر از آن چه در مجلس در زمان رسمیتش تصویب شده است بپردازد و اگر وجهی از این باب بهر اسم و رسم پرداخت جزه مخالفین اموال عمومی است

و این برخلاف قانون اساسی است و باید مطابق قانون محاکمه و مجازات شود و فعلاً که قانون مجازات هم داریم دولت باید بداند و قانون اساسی را فراموش نکند که در غیاب مجلس هیچ کنتراتی نمیتواند بیند و هیچ وجهی دست ندارد

هر قرارداد و کنتراتی که بیند بر خلاف قانون است و اهالی مملکت دولت و ملت مدیون و مسئول آن قراردادها نیستند و عملی است شخصی و برخلاف حقوق عمومی ملت

مدرس - قرض را هم بفرمائید

سلیمان میرزا - دولت و اهالی همان طور که آقای مدرس یادآوری فرمودند میدانند که استقراض را هم به هیچ اسم و رسم و به هیچ عنوان ممکن نیست دولت حق داشته باشد بکند

قرض کردن بهر اسم و رسم و بهر عنوان باشد از حقوق ملت و این حق ملت توسط مجلس شورای ملی است پس هر قرضی هر تعدادی هر قراردادی هر خرجی مالیایی هر مصرفی هر خرجی (یکی از آقایان نوشته اند بشرط این که تصویب نامه جای قانون را بگیرد)

هر تصویب نامه و هر چه در غیاب مجلس شورای ملی که مداخله در امورات عامه داشته باشد و امورات مملکتی را بهر اسم و رسم دولت مجزا بپردازد از درجه اعتبار ساقط و قوی است که ما به اتفاق تمام و کلاً قانون اساسی است.

جمع از نمایندگان - صحیح است سلیمان میرزا در اینجا است که هیچ نظریه سیاسی مداخله نمی کند

حق عمومی است و همه متفق علیه اند تضییقات را که قانون از برای او گذارده زیاد نگذارد دوام پیدا بکنند البته خود بنده هم تصدیق میکنم میدانم که وقتی يك چنین حرفهایی دولت ندارد يك فشار هائی است بدولت این فشارها برای این است که زودتر این صندلی ها صاحبان خودشان

را پیدا بکنند یعنی اساس مشروطیت جزء و کلاً تعطیل بردار نباشد یعنی دولت باید اولین وظیفه و جدو جهد خودش را بکند برای اینکه انتخابات شروع شود اما انتخابات نه صورت لیست انتخابات آزاد

انتخابات بدون حکومت نظامی انتخابات بدون دستور انتخابات با آزادی مطبوعات و جرائد انتخابات با عقیده صاحب عقیده با آزادی عقیده درای انتخابات در تحت تقیض به انتخابات با حبس در نظریه انتخابات آزاد انتخاباتی که وکیل نماینده موکل باشد نه نماینده تقو دوزور.

دولت باید سعی کند که يك چنین انتخاباتی انجام بدهد در نهایت آزادی یعنی حق مردم را بدست خودشان بدهد و بگوید هر کس هر کس را میل دارد بنویسد از دولت رأی باید مخفی باشد نه اینکه برای همه ما مورین دولت و صاحب نفوذها از او باشد ولیکن برای نویسنده مخفی اینطور انتخابات وزن ندارد اینطور انتخابات انتخاباتی نیست که بتوان بر او گفت حکومت ملی.

البته منتظر هستیم از اشخاصی که خودشان هم وکیل بوده اند و حالا صدالبتهای دولت را اشغال کرده اند در پشت همین کرسی خطاب به قسم خورده اند و قول داده اند انتخاباتی را تهیه کنند و شروع بکنند این قبیل صحبتها می شنیدیم بایستی که فکراً ایام فترت مجلس را هم بسنجیم.

بایستی تصور کنیم این بنای عمومی که متعلق به همه ملت است و از برای سعادت ملت تهیه شده است بعد از اینکه این دسته و این عدد که در دوره پنجم مامور این خدمت بوده مرخص میشوند تا مدتی که مامورین خدمت دیگری از طرف ملت معین شوند تکلیف این بنا و اثاثیه و مستخدمین و ادارات ملت معلوم باشد.

قبل از اینکه بنده باین بر رسم تشکر میکنم و گمان میکنم که فعلاً بنده اجازه بدهم که از طرف همه این تشکر را بکنم از تمام اشخاصی که در این مجلس خدمت کرده اند.

انصافاً مستخدمین از جزء و کل آنها هر کس در حدود خودش در موقع کار خود فداکاری کرده اند مخصوصاً آن فداکاری که پریشب کرده اند یکی از نمونه های فداکاری و زحماتی است که کشیده اند همین امروز ملاحظه بفرمائید که با چه عشق مفرطی وظایف خودشان را انجام داده اند و هر قدر تشکر بکنم در خورد آن هستند.

عموم اشخاصی که در مجلس کار میکنند همه آنها همیشه چهار پنج دوره

در يك همچو موقعی بخوابیم مجدداً در سر آزادی کشمکش کنیم کشمکش شده است بعد از آن هم گذشته يك موقیتهائی هم از برای مملکت پیدا شده است يك قانون اساسی يك آزادی مملکت داریم مشروطه یعنی آزادی عقیده یعنی حریت یعنی اینکه هر کسی در حکومت اختیار خودش باشد و خودش تعیین مقدرات خودش را بکند ملت حق خودش را بوسیله مجلس اثبات میکند و استفاده میکند و نظارتش را بوسیله و کلاً عمل میکند و این حق در موقع انتخابات است اگر انتخابات کاملاً آزاد نباشد هیچ نیست هیچ نیست هیچ بنابر این با نهایت امیدواری دولت درست است بعضی از نمایندگان نوشته اند وقت گذشت با همه این ترتیبات که وقت گذشت بنده هم مختصر میکنم زیرا که چیزی ندارم جز اینکه باز مواد را تکرار کنم.

امیدوار هستم که خیلی زود بقدری که ممکن است با سعی و کوشش که از طرف دولت میشود این مجلس مجدد آباو کلائی که واقماً و کلائی ملت باشند و کلائی که با يك انتخابات آزاد انتخاب شده باشند در جای خود بیایند و شروع کنند بتکمیل آنچه که ما ناقص گذاشتیم و نتوانستیم بیابان آن برسیم.

دیگر اینکه معمولاً وقتی که داخل این قبیل صحبتها می شنیدیم بایستی که فکراً ایام فترت مجلس را هم بسنجیم.

بایستی تصور کنیم این بنای عمومی که متعلق به همه ملت است و از برای سعادت ملت تهیه شده است بعد از اینکه این دسته و این عدد که در دوره پنجم مامور این خدمت بوده مرخص میشوند تا مدتی که مامورین خدمت دیگری از طرف ملت معین شوند تکلیف این بنا و اثاثیه و مستخدمین و ادارات ملت معلوم باشد.

قبل از اینکه بنده باین بر رسم تشکر میکنم و گمان میکنم که فعلاً بنده اجازه بدهم که از طرف همه این تشکر را بکنم از تمام اشخاصی که در این مجلس خدمت کرده اند.

انصافاً مستخدمین از جزء و کل آنها هر کس در حدود خودش در موقع کار خود فداکاری کرده اند مخصوصاً آن فداکاری که پریشب کرده اند یکی از نمونه های فداکاری و زحماتی است که کشیده اند همین امروز ملاحظه بفرمائید که با چه عشق مفرطی وظایف خودشان را انجام داده اند و هر قدر تشکر بکنم در خورد آن هستند.

عموم اشخاصی که در مجلس کار میکنند همه آنها همیشه چهار پنج دوره

است از مجلس گذشته و چهار دوره اش بنده بودم در این ۴ دوره همیشه دیده ام که بایک عشق مفرطی خدمات خودشان را انجام داده اند نه فقط از نظر خدمت بلکه از نظر عشق و محبت اجزاء بمباشرت و هم چنین تقنینیه همه انجام وظیفه کرده اند و همه از آنها تشکر میکنم.

در دوره چهارم وقتی که بنده این مریض را میگردم از آقای ارباب کیخسرو استندما میگردم و بعد هم آقای مدرس و دیگران و بعد هم آقای رئیس می فرمودند که ایشان لطفاً قبول بفرمایند در ایام فترت هم این خدمت ملی را انجام بدهند.

یعنی مجلس و این بنام عمومی را از طرف ماها که متولی بوده ایم تا برسد به به استوهای دیگری و اینجا را تحویل بگیرند قبول فرموده اند و خدمت ملی خودشان را انجام داده اند باز هم امیدواریم با آن عشق مفرط و خستگی ناپذیر قبول این خواهش را بفرمایند و این وظیفه را بیایان برسانند و همچنین اداره تقنینیه همیشه همانطور که در آن دوره هم در تحت نظارت آقای رئیس بوده است

دیگر بنده چیزی ندارم جز این که دفعه دیگر ولو ازها هم باشد افتتاح مجلس را با صبر باشم و ببینم مجلس بوظایف خودش عمل میکند و دولت مطابق قانون اساسی و سایر قوانین موفق شده است و آمده است در روز افتتاح مجلس اظهار کرده است خدمات من کاملاً انجام شده است و معین تشکر می که از اعضاء مباشرت و سایر اعضاء مجلس میکنم از اداره مباشرت مملکت بکنیم و بگوئیم که خدماتشان را انجام داده اند.

رئیس - آقای وزیر داخله فرمایشی داشتید؟

وزیر داخله - آن نطق ختمی که آقای رئیس مجلس فرمودند بقدری جامع بود که بنده چیزی بر آن نیافزایم مخصوصاً در خصوص حسن روابط تذاکراتی دادند و گمان میکنم که این مرام تمام دولت هائی بوده است که در ایران منعقد شده است.

بخصوص دولت حاضر این فکر و رویه را تعقیب کرده است و امیدوارم که نگذارد باین فکر مقدس صدمه برسانند اما تذکرات شاهزاده سلیمان میرزا وقتی دولت با رژیم مشروطیت اداره میشود این تذکرات زائد است برای خاطر اینکه

تازه اینطور شده است که مملکت با این وضعیت زندگانی میکند

بنابر این الزام بر هایت قوانین اصلی و اساسی که سهل است الزام بر رعایت قوانین فرعی هم ندارد.

قوانین موضوعه برای مملکت وضع شده عدولش هم تخلف از قوانین است و برای متخلف هم جزا درج است اینها يك چیز هائی است کلاً به منتهای است اماراجع با انتخابات بطوری که خاطر آقایان سابقه دارد انتخابات جریان خودش را دارد و فوت وقت هم نخواهد شد و با سرعتی که مقتضی صمیمیت و علاقه مشروطیت است تعقیب خواهد شد و بنده قطع دارم که فرمایشات شاهزاده سلیمان میرزا فرض بود

اگر اینطور نباشد اینها بالاخره فرضی بود و الا البته دولت اصول آزادی انتخابات را که نتیجه اش این میشود که ملت در مقدرات خودش حکومت کند رعایت خواهد کرد و این منتهی بيك نتیجه خوب میشود مداخله در آن هم البته مقرراتی دارد که اینها همه در موقع خودش مشخص شده دولت همان طور که عرض کردم مصمم است که انتخابات را با سرعت و با احترام بقوانین موضوعه تماماً به اختتام برساند

رئیس - آقای ارباب کیخسرو (اجازه)

ارباب کیخسرو - بنده همیشه تشکر داشتم از آقایان و تشکر دارم از اظهاراتی که شاهزاده سلیمان میرزا فرمودند و در هر موقعی با آن حسن نظری که آقایان داشته اند بنده هم حتی الامکان سعی کرده ام وظیفه خودم را انجام بدهم و در طرف این هفده سال که این خدمت ببنده رجوع شده است حتی الامکان سعی کرده ام با انجام وظیفه رضایت خاطر آقایان را حاصل کنم ولی بنده انتظار داشتم که در این آخر دوره بنده را معاف بفرمایند از این خدمت و اگر لازم است رجوع بفرمایند بکسی دیگر و ادارات مجلس هم خودش اداره میشود و گمان میکنم که محتاج نبودن بنده نباشد این بود استعدای بنده

رئیس - در هیئت رئیسه این موضوع مذاکره شد آقای ارباب هم همین اظهارات را فرمودند و طرف قبول واقع نشد و هیئت رئیسه از ایشان خواهش کردند که ایشان لطفاً قبول این زحمت را بفرمایند با اجازه آقایان جلسه را ختم میکنم (مجلس قریب یکساعت بشروب ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی سید محمد تدین مشایخ شهاب ع خطیبی